

การวิเคราะห์ชาติกัฏฐกถาด้วยทฤษฎีมานุษยวิทยาสัญลักษณ์

นาย อนุสรณ์ อุณโณ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-636-490-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I1415A464

AN ANALYSIS OF JATAKATTHAKATHA BY THE THEORY OF
SYMBOLIC ANTHROPOLOGY

MISTER ANUSORN OON-NO

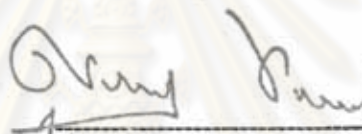

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Arts in Comparative Literature
Department of Comparative Literature
Graduate School
Chukalongkorn University
Academic Year 1996
ISBN 974-636-490-1

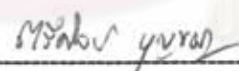
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ชาติพันธุ์ภาคด้วยทฤษฎีมานุษยวิทยาสัญลักษณ์
โดย นายอนุสรณ์ อุณโณ
ภาควิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ
อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร. ครีศิลป์ บุญขจร
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ร้อยโท บรรจบ บรรณรุจิ

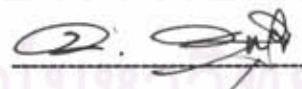
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

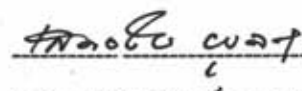

----- คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการวิทยานิพนธ์

----- ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เดกิงวิทย์)

----- อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ครีศิลป์ บุญขจร)

----- อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ร้อยโท บรรจบ บรรณรุจิ)

----- กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสมอชัย พูลสุวรรณ)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

อนุสรณ์ อุณโณ : การวิเคราะห์ชาตจักรูรกาด้วยทฤษฎีมานุษยวิทยาสัญลักษณ์
(AN ANALYSIS OF JATAKATTHAKATHA BY THE THEORY OF SYMBOLIC
ANTHROPOLOGY) , อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ศรีศิลป์ บุญจรรยา , อ.ที่ปรึกษาร่วม :
ร้อยโท บรรจบ บรรณรุจิ , 158 หน้า . ISBN 974-626-490-1

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะประยุกต์ทฤษฎีมานุษยวิทยาสัญลักษณ์ เพื่อวิเคราะห์
ชาตจักรูรกา (ฉบับแปลของมหาบัณฑิตวิทยาลัย เล่มที่ 55-64) ในฐานะพิธีกรรมเลื่อนสถานภาพ
จากพระโพธิสัตว์เป็นพระพุทธเจ้า ตลอดจนวิเคราะห์การบำเพ็ญศกการมีของพระโพธิสัตว์ในฐานะ
คุณสมบัติของผู้เปลี่ยนผ่าน วิเคราะห์คุณลักษณะที่ปรากฏในอรรถกถาชาตกในฐานะคุณลักษณะของช่วง
เปลี่ยนผ่าน และวิเคราะห์พิธีกรรมเปลี่ยนผ่าน เปรียบเทียบกับพุทธปรัชญา

ผลการศึกษาสรุปว่า ชาตจักรูรกาในฐานะคัมภีร์โพธิสัตว์จรรยา คือ พิธีกรรมเลื่อนสถานภาพ
จากพระโพธิสัตว์เป็นพระพุทธเจ้าที่มีแบบแผนขั้นตอนคล้ายคลึงกับพิธีกรรมเปลี่ยนผ่านโดยทั่วไปซึ่ง
ประกอบด้วย ช่วงแยกตัว ช่วงเปลี่ยนผ่าน และช่วงรวมตัว พระโพธิสัตว์เป็นตั้งผู้เปลี่ยนผ่าน การ
บำเพ็ญศกการมีจึง เป็นคุณสมบัติของผู้เปลี่ยนผ่านซึ่งประกอบด้วย การสละชีวิตทางโลก การยอมรับ
ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน และการมีปัญญาไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ขณะเดียวกันการละเว้นจากเรื่อง
เพศ และ communitas ในมหาสมาคมผู้ออกบวชในสำนักพระโพธิสัตว์ คือ คุณสมบัติของช่วงเปลี่ยนผ่าน
ทั้งสาเหตุของการเปลี่ยนผ่านและคราว เป็นช่วง เปลี่ยนผ่านของโลกและชีวิตของพระโพธิสัตว์ในแต่ละ
พระชาติต่างก็ถูกกำหนดโดยพุทธปรัชญา เป็นสำคัญ

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... วรรณคดี เปรียบ เทียบ
สาขาวิชา..... วรรณคดี เปรียบ เทียบ
ปีการศึกษา..... 2539

ลายมือชื่อนิติต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

C710252 : MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEY WORD: JATAKATTHAKATHA/ THE RITE OF PASSAGE

ANUSORN OON-NO : AN ANALYSIS OF JATAKATTHAKATHA BY THE THEORY OF SYMBOLIC ANTHROPOLOGY. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. TRISILPA BOONKACHORN, Ph.D. THESIS CO-ADVISOR : LIEUTENANT BANCHOB BANARUCHI, 158 pp. ISBN 974-636-490-1

This thesis aims at the application of the theory of Symbolic Anthropology to Jatakatthakatha, Mahamakuta Rajavidyalaya version (volume 55-64) in order to analyze Jatakatthakatha as the initiation rite from Bodhisattva to Buddha, Bodhisattva's 10 principles practice as the attributes of the liminal persona, properties of Jataka Commentaries as the properties of liminal period and the rite of passage by comparing with Buddhist philosophy

It can be concluded that Jatakatthakatha as Bodhisattvachariya, the passage from Budhisattva to be to Buddha, is the initiation rite which is parallel to the general order of the rite of passage : the seperation, the transition (or liminal period) and the incorporation. Bodhisattva thus is a liminal persona. His 10 principles practice, therefore, is the liminal persona's attributes comprising with the renunciation of earthly-life, the acceptance of pain and suffering and the foolishness. Simultaneously, sexual continence and "communitas" in the Bodhisattva's ascetic community are the attributes of liminal period. Both causes of passage and the wordly lives'liminal phase are primarily conditioned by Buddhist philosophy.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....วารคดี เปรียบ เทียบ

สาขาวิชา.....วารคดี เปรียบ เทียบ

ปีการศึกษา..... 2539

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณ พ่อ และ แม่ ที่มอบชีวิตและบทเรียนที่มีค่ายิ่งให้ รวมทั้งโอเลียง “พี่ชายที่แสนดี”

ขอบคุณ ผศ.ดร. ศรีศิลป์ บุญขจร ที่สั่งสอน ดักเตือน และ แนะนำในทุกๆด้านไม่ว่าเรื่องเรียน งาน หรือ ชีวิต ขอบคุณ อาจารย์บรรจบ บรรณรุจิ ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาด้านพุทธศาสนาและคัมภีร์โบราณ ขอบคุณ รศ.ดร. อนงค์นาฏ เดกิงวิทย์ ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ขอบคุณ รศ.ดร. เสมอชัย พูลสุวรรณ ที่ผู้ดูแลสำหรับคณะ ข้ามมหาวิทยาลัยมาเป็นกรรมการร่วมสอบวิทยานิพนธ์ และขอบคุณอาจารย์ท่านอื่นๆในภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบที่ให้ความเอ็นดูและความเมตตาเสมอมา แม้ผู้เขียนจะทำตัวไม่ค่อยน่ารักสักเท่าไร

ขอบคุณ เมย์ ที่ช่วยบากบั่นพิมพ์วิทยานิพนธ์ให้จบจบด้วยความอดสาหัสยิ่ง และสุดท้าย ก็คือ โท คนที่อยู่เคียงข้างและในใจเสมอมา และเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ที่แม้แต่การเอ่ยถึงด้วยการขอบคุณก็ลดคุณค่า ความสำคัญของเธอลงมามากแล้ว

ขออุทิศวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ความว่างเปล่าของสรรพสิ่ง กับ เสน่ห์อันร่วนหลงไหล และนำอสังขารของสิ่งสมมุติ

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อนุสรณ์ อุณโณ
7 เมษายน 2540

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ
กิตติกรรมประกาศ
สารบัญ

บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
แนวทฤษฎี.....	3
การดำเนินการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 1 ชาตภัฏฐกถา : ความหมาย ลักษณะ และ ประวัติ.....	7
ความหมายของอรรธกถาและอรรธกถาชาดก.....	7
ลักษณะและโครงสร้างของอรรธกถาชาดก.....	8
โครงสร้างของชาตภัฏฐกถา.....	11
บริบทของการรจนาชาตภัฏฐกถา.....	12
สถานภาพและวัตถุประสงค์ของชาตภัฏฐกถา.....	18
บทที่ 2 ชาตภัฏฐกถาในฐานะพิธีกรรมเลื่อนสถานภาพจากพระโพธิสัตว์เป็น พระพุทธเจ้า.....	22
ชาตภัฏฐกถาในฐานะคัมภีร์โพธิสัตว์จรรยา.....	22
พิธีกรรมเปลี่ยนผ่าน.....	30
ชาตภัฏฐกถาในฐานะพิธีกรรมเลื่อนสถานภาพจากพระโพธิสัตว์ เป็นพระพุทธเจ้า.....	35
บทที่ 3 ทูเรนิทานในฐานะช่วงเปลี่ยนผ่าน.....	49
พระโพธิสัตว์ในฐานะผู้เปลี่ยนผ่าน.....	50
คุณสมบัติข้อความคลุมเครือของพระโพธิสัตว์ในฐานะผู้เปลี่ยนผ่าน.....	51
นัยสำคัญของข้อความคลุมเครือของพระโพธิสัตว์.....	55

	นัยสำคัญของการเสวยพระชาติเป็นสัตว์ของพระโพธิสัตว์.....	57
	การบำเพ็ญทศบารมีในฐานะคุณสมบัติของผู้เปลี่ยนผ่าน.....	60
	ความคิดเรื่องบารมี.....	61
	คุณสมบัติของผู้เปลี่ยนผ่าน.....	64
	ทศบารมีในฐานะคุณสมบัติของผู้เปลี่ยนผ่าน.....	66
	การสละสมบัติและชีวิตทางโลก.....	69
	การยอมรับความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน.....	82
	การมีปัญญาไม่ครบถ้วนสมบูรณ์.....	95
	ผู้หญิงในฐานะมลภาวะที่เป็นอันตรายต่อช่วงเปลี่ยนผ่าน.....	109
	communitas ในมหาสมาคมผู้ออกบวช.....	123
บทที่ 4	พุทธศาสนากับพิธีกรรมเปลี่ยนผ่าน.....	135
	อวิทูเรนิทานและสันติเกนิทานในฐานะพิธีกรรมเปลี่ยนผ่าน	
	จากสังสารวัฏไปสู่นิพพาน	137
	พุทธปรัชญาในฐานะปรัชญาแห่งการเปลี่ยนผ่าน.....	145
	สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	153
บรรณานุกรม		
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก.	
	ภาคผนวก ข.	
	ภาคผนวก ค.	
ประวัติผู้เขียน		